

**Ратко Делетић, ИГУМАН МОЈСИЈЕ ЗЕЧЕВИЋ /ИГУМАН СТЕФАН/
(Друго допуњено издање), издавачка кућа "Ступови" 1996**

Ове године је у едицији "Наслеђе" издавачка кућа "СТУПОВИ" из Андријевице изашла књига Ратка Делетића "Игуман Мојсије Зечевић" (друго допуњено издање), у рецензији др Амфилохија Радовића, Митрополита црногорско-приморског и проф. др Светозара Стијовића који су дали врло афирмативну оцену ове монографије.

У рецензији др Амфилохија Радовића каже се: "Делетић, користећи доступне му податке, а и предања народа, у виду кратких цјелина, некада више литерарно него ли прецизно историјски и доследно хронолошки, склапа неку врсту мозаика од збивања и догађаја, везаних за ову занимљиву личност". Зато без претеривања треба рећи, да нас увек Ратко Делетић пријатно изненади новим књигама, што допуњава наш ранији утисак и суд о њему као ствараоцу. Као познати књижевник, публициста и новинар окушао се да расветли и свестрано обради живот и дело овог васојевићког првака с краја 18. и прве половине 19. века, који је пуних пет деценија играо важну улогу у политичком, друштвеном и верском животу Васојевића и целе Црне Горе.

Делетић је зналачки компоновао догађаје везане за делатност игумана Мојсија, тако да је књига занимљива за читаоца а посебно зналаца историјских и књижевних дела. Књига садржи три целине: у првој су дате десет одредница о животопису игумана Мојсија Зечевића; у другој је - игуман Мојсија Зечевић, у причи и легенди и трећи део чине песме о војевању за слободу, што их је игуман Мојсије испевао, а аутор их је сабрао и по први пут објавио у овој монографији, на крају су напомене и важнија литература. Свака ова одредница има своју целину, што књигу чини много занимљивијом и вреднијом, па ће читалац све сазнати о тако суптилној личности какав је био игуман Мојсије Зечевић; о времену и људима који су живели у васојевићком племену. Књига је рађена врло студиозно, аргументовано и прегледно, добрим стилем и језиком.

Сви који су раније писали о игуману Мојсију Зечевићу писали су фрагментарно, али све то није могло дати праву димензију овог великана

васојевићког племена, који је имао видног удела у историјским збивањима у лимској долини-Полимљу, па и целој Црној Гори, на ослобођењу и буђењу националне свести, која је на овим просторима вековима тињала од Косова па и прије њега. Мојсије је знао да распири ватру-буктињу и "дуне живот српској души". Зато му је Делетић, као познавалац историјских збивања времена Мојсијева, дао место које му и реално припада, а поготово у буђењу наде племена васојевићког у веру прадедовску. У тим преломним годинама, нашао се игуман Мојсије Зечевић, да кликне и да своје племе окупи и упуту га путевима православља, српства, слободе, части и витештва. Све је то Делетић зналачки осмислио и дао му ону димензију која му и у историји тог времена припада, што многим није успело.

Делетић је и први писац-биограф игумана Мојсије Зечевића, који је дао целовит животни пут овог мислиоца, мисионара, верског и често световног старешине свог рода и племена васојевићког. Делетић је проникао у душу тадашњих збивања: политичких, економских, психолошких али и историјских услова у којима је Мојсије деловао. Делетић, као познавалац тог времена и обичаја васојевићких, умешно је користио литературу и документацију које су му биле приступачне, па је као познавалац историје и књижевности посебно онога са чиме се Мојсије сретао у животу, а то је терет турског ропства, заосталост, немаштина, живот са мало или без образовног и културног живота. Са свиме се тиме Мојсије Зечевић морао увратити у коштац. Он је морао да мења, да ствара, да диже устанке, да гони насилнике, да долази до слободе и напретка свог племена и Црне Горе.

Можда наслов књиге "Игуман Мојсије Зечевић" није адекватан садржају ове монографије, јер обично људи сматрају, по наслову, да је то биографија-сувопарна и можда незанимљива хроника живота једног црквеног поглавара. Међутим није тако. У књизи је Делетић саткао сву његову умну, филозофску, научну, културну, просветитељску и мисионарску делатност; његову мудрост и спремност да помогне људима у вољи и невољи, да окупи саветује, поучи, одврати од злих намера, утера у бразду све оне који су на овај или онај начин одступали од православних норми живота. Мојсије је филозоф, мудрац-стваралац. Његова дела су зрачила на људске душе, одвраћао је од злих намера, враћао је оне залутале у прадедовску веру. Како сам аутор наводи: "На размеђу времена народ је прихватио Мојсија као свог спаситеља". Врло је било значајно и само деловање самог Мојсије као мисионара.

Ова књига је драгоцену сведочење о једном времену са више становишта: културолошког, социолошког, друштвеног, политичког и карактеролошког. Игуман Мојсије Зечевић везао се за Петровиће и Цетиње и Петровићи за њега. Како наводи аутор, била је то заједничка

борба против Турака, исламизације а за стварање слободне Црне Горе. Везали су их православље, српство, Ловћен, Комови, Цетињски манастир и Ђурђеви Ступови. Игуман је радио на уједињењу Васојевића са осталим племенима Црне Горе. Није узмицао пред непријатељем. Терао га је са својих простора. Како наводи Делетић он је "носио у срцу слободу, косовски завјет, словенску тугу. Косово је било његова највећа етика". Успоставио је законе и духовну власт, тако је свој народ извео у обећану земљу слободе.

Под одредницом животни пут Мојсије Зечевића, аутор је врло умешно описао Мојсијев животни пут од рођења и све његове животне стазе које биле су поплочене трњем а не цвећем, да би на крају постао оно што је стварно био. Пратећи његов животни пут Делетић је описивао историју Васојевића и Црне Горе, историју православља и Српства. Из ове монографије сазнајемо да је игуман Мојсије усталичио за архимандрита 1831. Рада Томова и дао му име Петар. Од тада су Његош и Мојсије сарађивали и били чврсто везани. Зато је Његош, као и Петар I, искусног игумана Мојсију слао у важне државне мисије и на преговоре што их вођаше са сусједима и другим државама. Тако је и манастир Ђурђеви Ступови постао седиште одакле су се покретале многе нове идеје.

Аутор синтетички наводи делатност Мојсија Зечевића на кодификовању и усвајању друштвених норми које су се примењивале у Васојевићима, а које је игуман зналачки сакупио и обликовао у "Закону у 12 тачака", који је постао закон свих Васојевића па и Црне Горе. Аутор монографије цитира неке тачке закона, које много говоре и о карактеру људи васојевићког поднебља. Књига на тај начин добија у квалитету и значају за оне који буду истраживали друштвене и политичке односе васојевићког племена. Овим законом успостављени су друштвени односи у Лимској долини. Он је био међу првим законима у Црној Гори, иако локалног карактера. Њега су се придржавали и сви Црногорци. Формиран је и први суд у Васојевићима. Норме тог закона актуелне су и данас. Он је служио и данас служи као инспирација научним и књижевним ствараоцима, повезујући садашњост са прошлошћу и будућношћу.

Одредница Игуман Мојсије као игуман Стефан, из "Горског вијенца", по први пут категорички сазнајемо да је Његош узео Мојсија Зечевића као прототип игумана Стефана из "Горског вијенца" филозофски га осмислио и модификовао у складу са драмско-поетским захтевима дела, али је песничка обрада задржала карактеристике Мојсијеве мудрости. Нико до сада од научника-истраживача није дубље проникао у ту материју као што је то писац ове монографије, Делетић. Мојсије Зечевић је, одмах поред владике Данила, по мисаоној дубини и по етици. Његош је кроз ова два лика утемељио целину "Горског вијенца", у којој доминира мисаона фигура

игумана Стефана. Тај лик се може наћи само у старој грчкој и римској књижевности и миту. Његош, аналогно античкој литератури, увео је Мојсија хомеровски у "Горски вијенац". За потврду ове тезе Делетић наводи чињеницу да је Мојсије провео више од десет година на Цетињу, прво код Светог Петра Цетињског а затим код Његоша који је Мојсијеву личност добро упознао. И онда када се обраћа свом народу /"Крст носити вама је суђено/ страшне борбе с својим и с туђином!.. Васкрсења не бива без смрти;/... Славно мрите, кад мријет морате!/- речи као да су изговорене из уста Мојсија Зечевића својим племеницима. И њихово враћање у прадедовску веру, налази се код Његоша изговорено кроз уста игумана Стефана. Мојсије говори с историјског, животног и идејног становишта, а игуман Стефан са филозофског. Ово и још много тога говори да се не може оспорити да је лик игумана Стефана стваран према лику Мојсија Зечевића. Његош је уткао нити живота игумана Мојсија у лик игумана Стефана и филозофско поетском искром га обликовао: /Чуј народе, сви скините капе! /Хоћу спомен да чиним душама/... или оно /што год дође ја сам му наредан./ И, тако редом, Његош у мудрацу Мојсију очитује своје дело. Аутор закључује, да ће и даља истраживања ипак доћи до закључка да је Мојсије стварни прототип игумана Стефана из "Горског вијенаца".

У одредници Игуман Мојсије Зечевић у причи и легенди овде бих цитирао место из рецензије Др Светозара Стијовића, где каже: "приодате анегдоте и легенде, најчешће с дијалозима у дијалекту, игумана приближавају читаоцу-показујући га и као обичног човека и свештеника и као довитљивог сабеседника и противника, и као духовног чудотворца". Ове легенде узете су из зрна песка из океана историје, а везане су за игумана Мојсија Зечевића. Ове приче и легенде садрже и елементе стварности, али тако да остану "голема матица јаве", јер је сигурно било само оно што се налазило довољно високо, изван домашаја помамљене бујице. И тако многе чињенице су давале основа да се сједињују истина и мит, историја и легенда.

И, на крају, дате су Мојсијевих девет песама **О војевању за слободу**, које одражавају време у коме је деловао Мојсије Зечевић. Он је у њима саткао све оно што се збивало на тим лимским просторима. Тамо је Мојсије водио масе, подизао буне, делио правду, мирио завађене, подучавао неуче, осветљавао путеве, тежио напретку, тражио могућа решења која је сам реализовао; све то са народом, за народно добро и срећу. Тако се овим песмама заокружује ово друго допуњено издање монографије о игуману Мојсије Зечевићу.

Аутор монографије је очито уложио доста труда и времена у истраживању материјала, документације, да би читалачкој публици презентирао ову вредну књигу. Књига је написана зналачки и лаким стилем па је

искрено препоручујем свим љубитељима писане речи, а посебно историчарима и књижевницима, јер их ова књига може стимулирати на даља истраживања историјских личности и збивања у Васојевићима и осталим црногорским племенима.

Др Милутин Фолић